

Vankeuslain uudistamistyöryhmän 28 kokous

Ajankohta: ti 23.1.2024 klo 13-16.00

Paikka: Teams

Osallistujat: Juho Martikainen (pj.), Marko Aittomäki, Hanna Hemmiki-Salin, Tapani Hämäläinen (klo 14.00 alkaen), Marjatta Kaurala, Petri Laitinen, Jarkko Nieminen, Jani Ratilainen, Anna-Liisa Sandvik (siht.), Minna Suni-Anttila, Paulina Tallroth, Heli Tamminen, Tomi Tuovinen

1. Toimivalta-asiat

- Aiemmin käsitellyn mukaisesti toimivaltasäännöksiin on rakennettu kolmiportaiset kynnykset.
  - Kynnys ”voidaan”, jolloin toimenpidettä ei tarvitsisi perustella yksittäistapauksessa. Sen käytölle olisi kuitenkin jokin tavoite esim. vankilaturvallisuuden parantaminen. Eräitä toimivaltuuksia voitaisiin käyttää aina tietyssä tilanteessa, esim. vankilaan saavuttaessa.
  - Kynnys ”jos se on perusteltua”, jolloin toimenpiteelle olisi yksittäistapauksessa oltava konkreettiset perusteet. Edellytys ei olisi korkea. Kyse olisi tilanteista, joissa toimenpide on tehtävä akuutisti.
  - Kynnys ”jos se on välttämätöntä”, jolloin toimenpiteelle olisi oltava yksittäistapauksessa konkreettiset perusteet. Esim. perusoikeuksiin vaikuttavat tilanteet. Perusteiden olisi oltava riittävän painavat. Päätöksenteossa punnittaisiin eri vaihtoehtojen välillä tai arvioitaisiin riskin todennäköisyyttä, tehtäisiin kokonaisharkintaa. Tarkoitus ei olisi nostaa hallintopäätösten kynnystä nykyisestä. Välttämättömyys ei edellyttäisi täyttä varmuutta jostain tietystä seikasta, vaan kyse olisi riskipunninnasta. Oleellista olisi päätöksen perusteleminen hyvin.
- Keskusteltiin säännöksissä käytetyistä ns. lisämääreistä, joiden sisältö pyritään täsmentämään perusteluissa. Näitä olisivat: ”vankilan järjestys ja turvallisuus”, ”vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojeleminen”, ”rikoksen estäminen”, ”tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen” ja ”kiellettyjen aineiden tai esineiden etsiminen”. Vankilan järjestyksen ylläpitämiseen kuuluisi mm. huolehtiminen siitä, että toiminnot toteutuvat aikataulussa eikä esimerkiksi viivyttyellä häirittäisi jonkin toiminnon toteutumista. Henkilön turvallisuuteen liittyisi suoranaisen uhkailun ja uhkaavan käytöksen lisäksi myös painostus tai ns. maalittaminen, jolla pyritään vaikuttamaan toisen henkilön toimintaan.
- Keskusteltiin toimivaltakynnykseen liittyvistä tarkemmista päätösperusteista eräissä päätöksissä.
  - Varmuosastolle sijoitettaessa ”rikollisen toiminnan jatkaminen” ei edellyttäisi konkreettista rikosta tai yritystä, vaan sijoitus olisi mahdollinen pitkäaikaisen aiemman rikollisen toiminnan perusteella, jos sen jatkumiselle myös vankilassa on konkreettiset perusteet. Järjestäytyneessä rikollisryhmässä toimiminen voisi olla yksi kokonaisarvioinnin osa, jos tästä olisi vankeusaikana näyttöä.
  - Saadun tiedon mukaan tällä hetkellä käytännössä eniten haasteita aiheuttaa varmuusosastosijoituksen keston arviointi silloin, kun rikollinen toiminta ei ole jatkunut varmuusosastolla. Sijoituksen keston ja välttämättömyyteen liittyvä tulkinta olisi kuitenkin viime tehtävä juuri Risen ratkaisukäytännössä.
  - Yleisin syy evätä kertaluontoisesti osallistuminen vapaa-ajan tilaisuuteen on tällä hetkellä häiritsevä käytös (vankeuslain 11 luvun 2 §:n 3 momentti). Pohdintaa ovat aiheuttaneet tilanteet, kun vanki ei ole sairauden vuoksi osallistunut toimintaan päivällä, mutta on illalla

halunnut osallistua vapaa-ajan toimintaan. Työryhmässä sai kannatusta ajatus siitä, että vapaa-ajan toiminta voitaisiin evätä terveydentilan perusteella vastaavasti, kuin ulkoilu. Todettiin, että vapaa-ajan toiminnan epäämässä vangin terveydentilan johdosta tulisi käyttää tarkkaa ja maltillista harkintaa. Tarvittaessa asiaa olisi arvioitava yhdessä VTH:n kanssa.

- Kirjeen lukemista koskevissa päätöksissä haasteena ovat olleet tilanteet, joissa on tarve lukea järjestäytyneeseen rikollisryhmään kuuluvien tai radikalisoituneiden vankien kirjeenvaihtoa, muttei ole konkreettista epäilyä käsillä. Perusteleminen on ollut haasteellista, vaikka lukemiselle on katsottu olevan perusteet. Todettiin, että säännöksen sanamuoto tulisi nykyistä selkeämmäksi, mutta edelleen konkreettiset seikat pitäisi pystyä perustelemaan päätöksessä.
- Keskusteltiin, että yleisin peruste kirjeen pidättämiselle on huumausaineen imeyttäminen siihen. Usein perusteet ovat liittyneet myös henkilökunnan tai toisen vangin turvallisuuden varmistamiseen, esimerkiksi eräässä kirjeessä pyydettiin pahoinpitelemään toinen vanki. Eräs kirje sisälsi ohjeet kiellettyjen aineiden valmistamiseen vankilassa.
- Keskusteltiin, että puhelimen käyttö joudutaan tyypillisesti epäämään, kun vanki soittaa toisen vangin puhelintunnuksilla. Tyypillisesti myös pyydetään puhelua asiamiehelle, mutta soitetaankin tyttöstävälle. Joskus puhelu on keskeytettävä siksi, että osaston toiminta alkaa. Joskus soitto on keskeytettävä siksi, että vanki huutaa, raivoaa ja uhkailee puhelimesta.
- Puhelun kuuntelu ja tallentaminen sekä kirjeen lukeminen ja jäljentäminen olisivat välttämättömyys-kynnyksellä, näissä voitaisiin tehdä määräaikaiset päätökset (14 pv). Varmuosastolla molemmissa olisi perusteltua -kynnys, näissä voitaisiin tehdä määräaikainen päätös (30 pv).
- Valvotun tapaamisen kuuntelusta ja tallentamisesta tehtäisiin jatkossa hallintopäätös yksittäistapauksittain. Varmuosastolla voitaisiin kuitenkin tehdä määräaikainen päätös (30 pv.).
- Valvottu tapaaminen voitaisiin mahdollisuuksien mukaan järjestää erillään muista vangeista ja tapaamista myös vangin tai tapaajan pyynnöstä.
- Todettiin, että tapaamiskiellot ovat harvinaisia. Tyypillisesti kiellot ovat liittyneet huumausaineiden tuontiin. Nytemmin kieltoja on määrätty jonkin verran myös tapaajan uhkaavan käyttäytymisen perusteella, joka helposti luo myös jännitteitä osastolla. Kannatusta sai vaihtoehdon 2 sanamuoto muotoiltuna siten, että se kattaa rikollisen toiminnan estämisen etätapaamisessa.
- Pidettiin tarpeellisena selvittää säännöstä vangin erillään pidosta järjestyksikkömuksen selvittämisen aikana. On tullut esille tilanteita, joissa erillään pidolle ei ole ollut perusteita.
- Katsottiin, että vangin henkilönkatsastuksessa tulisi olla vakavan vaaran vaatimus toimenpiteen kehoon puuttuvan luonteen vuoksi. Lisäksi keskusteltiin eristämistarkkailun suhteesta henkilönkatsastukseen. Epäiltäessä kehon sisäisiä esineitä, vanki sijoitetaan välittömästi eristämistarkkailuun odottamaan henkilönkatsastukseen vientiä.

Henkilönkatsastus tehdään joutuisasti, mutta aina kuljetus ei järjesty välittömästi.
Eristämistarkkailua jatketaan, jos kehossa on havaittu aineita tai esineitä.

2. Lääkeasiat

- Keskusteltiin lääkärin määräämistä lääkkeistä, jotka vanki on jättänyt ottamatta ja varastoinut, kenties suurenkin määrän. Käytäntönä on ensisijaisesti ottaa lääkkeet pois. Vankiloiden järjestyssäännöissä on voitu määrätä, että käyttämättömät lääkkeet on palautettava kurinpitörangaistuksen uhalla.
- Lääkkeiden ottamatta jättämiselle voi olla useita syitä eikä aina kyse ole myyntitarkoituksesta. Lääkettä ei ehkä koeta tarpeelliseksi tai niitä varastoidaan itsetuhoisista syistä. Lääke on kuitenkin aina määrättäessä katsottu tarpeelliseksi. Työryhmä katsoi, että lääkkeet eivät ole vangin omaisuutta, jolloin ylimääräiset lääkkeet voidaan ottaa pois. Tästä syystä myöskään hallussapitosäännökset eivät sovellu. On kuitenkin varmistettava, että lääkäri arvioi lääkehoidon jatkamisen tarpeen.
- Työryhmä kannatti määräystoimivallan säätämistä THL:lle käytäntöjen linjaamisessa.
- Esitettiin erilaisia mielipiteitä siitä, tulisiko toistuvasta lääkkeiden varastoinnista sanktioida. Katsottiin, ettei ole vankilan toimivallassa määrätä kurinpitörangaistusta terveydenhuollollisesta väärinkäytöstä. Esimerkiksi itsemurhaa suunnitelleelle kurinpitörangaistus olisi hyvin kohtuuton. Kurinpitörangaistus saattaisi tulla harkittavaksi lähinnä myyntitarkoituksesta eli kurinpitörangaistuksen perusteen tulisi jokin muu, kuin lääkkeen varastointi. Tuli esille, että taannoin eurooppalaisia vankilasääntöjä uusittaessa tavoitteena oli kurinpitörangaistuksista luopuminen kokonaisuudessaan. Todettiin, että vankien itsemurhissa on nähtävissä nouseva trendi.

3. Muutoksenhakuasiat

- Käytiin läpi lyhyt yhteenveto työryhmälle lähetetystä muutoksenhakuosuudesta. Osuus on kirjoitettu aiemmin sovittujen linjausten mukaisesti eikä linjauksiin tullut kommentteja.
- Sovittiin, että tekstikommentteja ja lisäysehdotuksia perusteluihin voi toimittaa kirjallisesti.

Seuraava kokous ke 14.2. 2024 klo 9.00-12.00 Teams

- Viimeiset keskustelukysymykset